

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1922 kl. 2 e. m.

*Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande
nr 5 i anledning av väckt motion om skrivelse
till Kungl. Maj:t i fråga om en utredning angående
jordbrukets produktionskostnader för livsförnöden-
heter m. m.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 164, ha herrar *Olsson* i Blädinge och *Norman* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, att det täcktes Kungl. Maj:t dels vidtaga erforderliga åtgärder för en fortgående permanent utredning angående jordbrukets produktionskostnader för livsförnödenheter, i främsta rummet brödsädesspannmål, och att resultatet av denna utredning blijer på lämpligt sätt årligen offentliggjort, och dels låta utreda på vad sätt lämplig garanti kan beredas producenter av brödsädesspannmål att, till pris vartill utredningen om produktionskostnaden kan giva stöd, vinna avsättning för den producerade brödsädesvaran. *Motionen.*

I fråga om motiveringen av denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i föreskriven ordning inhämtat utlåtande från kungl. lantbruksstyrelsen, som däri anfört följande: *Lantbruksstyrelsen.*

Med anledning av riksdagens utav motionärerna åberopade skrivelse den 25 april 1917, nr 103, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 29 november 1918 åt lantbruksstyrelsen att genom en av styrelsen tillkallad sakkunnig person utföra under en treårsperiod från och med ingången av år 1919 undersökning över produktionskostnaderna för viktigare jordbruksprodukter samt över

jordbrukets ekonomiska bärkraft i allmänhet. Därjämte bemyndigades styrelsen att vid behov tillkalla för att vid undersökningen medverka dels en representant för det praktiska jordbruket och dels en vetenskapligt skolad nationalekonom. På grund härav tillkallade lantbruksstyrelsen dels föreståndaren för Sveriges allmänna lantbrukssällskaps driftsbyrå, agronomen L. Nannesson att under styrelsens överinseende utföra ifrågavarande undersökning, dels ock såsom medverkande därvid godsägaren G. Sederholm och numera professorn E. Sommarin. Efter av dem godkänd plan pågår inom styrelsen den sålunda anbefallda utredningen av produktionskostnaderna för lantbrukets produkter med ledning av noggranna räkenskaper från ett antal jordbruk inom olika delar av landet. Ifrågavarande utredning omfattar räkenskapsåren 1919—20, 1920—21 och 1921—22. Såsom resultat härav föreligga avslutade räkenskaper för det första bokföringsåret, 1919—20, från följande antal egendomar:

inom södra Sveriges vete- och sockerbetsområde	35 stycken
» » » råg- och potatisområde.....	14 »
» mellersta Sverige	54 »
» Norrland	24 »
<hr/>	
Summa 127 stycken	

Räkenskaperna för de följande två bokföringsåren äro ännu ej avslutade och kan antalet användbara bokslut för dessa år ännu ej definitivt uppgivas men torde bliva något större än under det första räkenskapsåret.

Ursprungligen var avsikten, att resultat av undersökningen ej skulle offentliggöras, förrän treårsperioden gått till ända, dels för att undvika den med utarbetande och utgivande av separata berättelser förenade ökade kostnaden, dels och framför allt av det skälet, att resultatet av ett enda års beräkningar, grundade på ekonomiska undersökningar av jordbruk med i hög grad växlande produktionsfaktorer och skilda ekonomiska resultat, ansågs vara av jämförelsevis liten praktisk nytta. Då emellertid från skilda håll önsknings framförts om offentliggörande av hittills ernådda resultat, har en bearbetning därav verkställts. Denna sammanställning beräknas föreligga i tryck under april eller maj 1922. Berättelsen över resultaten från det andra räkenskapsåret kan väntas föreligga färdig på hösten 1922 och berättelsen för tredje året i början av år 1923.

Enligt uppgifter, meddelade av ovanbemälde Nannesson, har för dessa produktionskostnadsberäkningar hittills ut-

betalats	kronor 68,769: 58
kostnaderna för bokföringsåret 1921—22 beräknas till c:a ...	» 34,500: —
kostnaden för sammanställning och publicering av vart och ett av de tre årens resultat beräknas uppgå till c:a 4,500 eller sammanlagt c:a	» 13,500: —

vadan hela kostnaden för pågående treårsundersökning beräknas uppgå till c:a kronor 116,769: 58 eller i runt tal 117,000 kronor.

Beträffande betydelsen av de resultat, som kunna vinnas genom ifrågavarande utredning, är givetvis svårt att göra något uttalande, förrän omförmälda sammanställningar föreligga i färdigt skick. Att emellertid lantbruksstyrelsen finner det ligga i öppen dag, att av ett års resultat sådana för den enskilde och staten värdefulla praktiska slutledningar, som motionärerna synas förutsätta, icke gärna kunna göras, framgår av vad styrelsen redan anfört. När den sålunda anbefallda utredningen slutförts, blir givetvis möjligheten att draga mera tillförlitliga slutsatser och göra värdefulla ekonomiska beräkningar betydligt större. Lantbruksstyrelsen håller emellertid före, att resultatens huvudsakliga värde även då kommer att ligga däri, att de lämna en tillfredsställande bild av jordbrukets produktionsförhållanden såsom en helhet. Beträffande däremot de enskilda ekonomiska detaljerna torde resultat, vunna under så olikartade ekonomiska förhållanden, som rätt under ifrågavarande tre räkenskapsår, näppeligen utgöra en säker utgångspunkt vare sig vid planläggningen av driften vid enskilda jordbruk eller vid överbäggande av till äventyrs behöfliga åtgärder beträffande jordbrukets understödjande i allmänhet. Särskilt torde så vara fallet under nu rådande abnorma förhållanden. När normala tider återkomma, torde däremot undersökningarnas resultat bliva av betydligt större värde på grund av den översikt, som genom dem kan vinnas över olika produktionsfaktorer vid lantbrukets växlande produktionsformer.

Huruvida i allmänhet taget möjlighet föreligger, att på här ifrågavarande sätt förebriaga en fullt säker utredning beträffande betingelserna vid en bestämd tidpunkt för en särskild produktionsgren till exempel brödsädesproduktionen, synes lantbruksstyrelsen tvivelaktigt. Allt för många äro de produktionsfaktorer som här inverka och förty måste beaktas, allt för olika äro inom olika delar av landet och vid olika egendomar på samma ort dessa faktorerers inverkan på produktionen, allt för mycket sammanhänger produktionen av olika vegetabiliska och produktionen av animaliska produkter med varandra för att fullt säkra resultat av beräkningarna skola kunna förväntas.

Då emellertid en utredning av här föreliggande art vinner i tillförlitlighet i samma mån som utredningsmaterialet ökas, finner lantbruksstyrelsen det givetvis ur jordbrukets synpunkt vara av stort intresse, att undersökningar av här ifrågavarande art även i fortsättningen komma till stånd, därest de därmed förenade stora kostnaderna och statens nuvarande finansiella svårigheter icke lägga hinder i vägen därför.

Motionärerna framhålla starkt önskvärdheten, att dylika undersökningar bedrivs så, att resultaten därav må kunna fortast möjligt offentliggöras. Lantbruksstyrelsen håller också före, att avsevärda fördelar äro förbundna med ett snabbt framläggande av de utav undersökningarna framkomna resultaten. Härvid synes emellertid icke böra förbises, varken att de med arbetet förbundna kostnaderna i ej ringa mån stiga med ökade krav på snabbhet, eller att det i varje fall torde vara uteslutet att med nu rådande snabba och oberäkneliga skiftningar på det ekonomiska livets alla områden komma därhän, att undersökningsresultaten föreligga, medan de därpå inverkande ekonomiska förhållandena ännu äro aktuella.

Utskottet.

Vid 1921 års riksdag väcktes inom andra kammaren av herr Olsson i Blädinge en motion, nr 233, vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t vidtagna erforderliga åtgärder för en fortgående permanent utredning angående jordbrukets produktionskostnader för livsförnödenheter samt att resultatet av denna utredning måtte bli på lämpligt sätt offentliggjort. Motionärernas syfte var, att den utredning i detta hänseende, vilken på grund av riksdagens skrivelse vid 1917 års riksdag (nr 103) av Kungl. Maj:t föranstaltats, avseende att omfatta bokföringsåren 1919/20, 1920/21 och 1921/22, skulle omedelbart fortsättas och bli permanent. Motionen hänvisades till andra kammarens fjärde tillfälliga utskott. Socialstyrelsen, som anmodats att yttra sig i ärendet, tillstyrkte det i motionen gjorda yrkande. Utskottet förklarade sig i likhet med socialstyrelsen anse, att en pålitlig och allsidig utredning angående jordbrukets produktionskostnader, omfattande såväl brödsäd som övriga jordbruksalster, skulle ur flera synpunkter vara av stor betydelse. Kunde en sådan utredning åstadkommas, borde den enligt utskottets mening givetvis också bli stadigvarande och på lämpligt sätt årligen offentliggöras. Utskottet uttalade jämväl, att den av Kungl. Maj:t föranstaltade utredningen vore lagd i goda händer, och att man fördenskuil hade alla skäl att av densamma vänta ett gott resultat. Emellertid ansåg utskottet, att denna utredning väsentligen vore att betrakta som ett försök, och att därför riksdagen, innan något resultat av densamma framlagts, icke borde fatta ytterligare beslut i frågan. Vidare framhölls, att riksdagen i sin ovan nämnda skrivelse år 1917 icke givit uttryck åt någon önskan, att undersökningen skulle gälla endast tre bokföringsår. I den mån arbetets fortsättande kunde anses beroende av riksdagens medverkan, vore det således enligt utskottets mening icke erforderligt att avlåta ny skrivelse i ämnet, utan kunde man tryggt förvänta, att, om resultatet av det första bokföringsårets bearbetning visade sig på ett tillfredsställande sätt fylla sitt ändamål, lantbruksstyrelsen skulle komma att i tid hos Kungl. Maj:t göra hemställan om undersökningens fullföljande. På grund härav hemställde utskottet, att motionen i fråga icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda. Reservationer avgåvos av herrar Larsson i Kroken och Månsson i Backa, vilka ansågo, att utskottet hade bort tillstyrka motionärernas yrkande. Med 89 röster mot 51 biföll andra kammaren utskottets hemställan.

Yrkandet i nu föreliggande motion innefattar tvenne skilda momenter. Första momentet sammanfaller med yrkandet i motion nr 233 vid 1921 års riksdag med undantag därav, att i föreliggande motion utredningen angä-

ende brödsädesspannmål sättes i främsta rummet. I fråga om detta moment vill utskottet biträda motionärernas yrkande i den mån detta sammanfaller med yrkandet i motion nr 233 vid förra årets riksdag. Däremot finner utskottet ingen anledning att framhålla utredningen angående brödsädesspannmål såsom viktigare än övriga ifrågasatta utredningar.

Vidkommande värdet av en dylik fortgående utredning angående jordbrukets produktionskostnader finner utskottet det vara till fyllest att hänvisa dels till vad i detta hänseende uttalats av andra kammarens fjärde tillfälliga utskott vid förra årets riksdag i dess ovan refererade utlåtande nr 8, dels till socialstyrelsens till nämnda utlåtande fogade yttrande, dels ock till lantbruksstyrelsens ovan anförda yttrande i anledning av nu föreliggande motion. Utskottet kan för sin del icke finna, att den nu pågående utredningen skulle vara att betrakta blott som ett försök. Men även om det blott vore fråga om ett försök, skulle det vara nödvändigt att åtminstone tillsvidare fortsätta undersökningen. Det synes nämligen uppenbart, att en dylik undersökning, omfattande allenast en tidrymd, under vilken abnorma förhållanden varit rådande, även som försök betraktad, icke skulle kunna fylla det ändamål som åsyftats. Utskottet vill emellertid som sin mening framhålla, att till verkligt praktiskt gagn kan endast en under en längre följd av år fortgående undersökning bliva.

Med hänsyn till kostnadsfrågan finner utskottet det naturligt, om lantbruksstyrelsen, trots det stora värde styrelsen tillmäter ett fortsatt utredningsarbete, under nuvarande förhållanden icke velat själv hos Kungl. Maj:t göra hemställan om undersökningarnas fortsättande. Utskottet anser emellertid, att med inträdande normalare förhållanden kostnaderna för framtiden böra kunna icke obetydligt minskas. I varje fall finner utskottet dessa kostnader alls icke så betydande, att kostnadsfrågan bör avhålla riksdagen från att fullfölja ett arbete, som i hög mån synes ägnat att gagna det svenska jordbruket. Utskottet vill alltså tillstyrka, att den nu pågående utredningen omedelbart fortsättes och göres permanent.

Däremot finner sig utskottet icke kunna tillstyrka vad som yrkas i andra momentet av motionärernas hemställan. Även om detta yrkande i och för sig kunde anses billigt, vilket icke synes vara fallet, skulle det icke vara lämpligt att med den redan pågående utredningen förknippa en ny utredning av helt och hållet annan art.

Utskottet får alltså hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att

det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga erforderliga åtgärder för en fortgående permanent utredning angående jordbrukets produktionskostnader för livsförnödenheter, samt att resultatet av denna utredning bliver på lämpligt sätt årligen offentliggjort.

Stockholm den 21 april 1922.

Å utskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: herrar Ward, Lorichs, Larsson i Kroken, Gustafson i Vimmerby, Pettersson i Köping, Andersson i Storegården, Isacsson, Månsson i Backa, fröken Tamm och herr Karlsson i Grängesberg*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Ward, Gustafson i Vimmerby, Pettersson i Köping, Isacsson och Karlsson i Grängesberg, som ansett att utskottets utlåtande från och med sidan 4 raden 3 nedifrån bort hava följande lydelse:

De skäl, som andra kammarens fjärde tillfälliga utskott vid 1921 års riksdag anförde för sin hemställan om avslag å då föreliggande motion nr 233, synas utskottet giltiga även med avseende å nu förevarande framställning. Det synes således utskottet olämpligt att ånyo göra framställning till regeringen rörande denna sak, innan ännu resultatet av redan verkställda undersökningar föreligger. Man torde nämligen få utgå ifrån, att de erfarenheter, som vunnits vid dessa undersökningar, kunna bli i väsentlig mån vägledande för omdömet rörande det praktiska värdet av ifrågavarande statistik. Därför är det, enligt utskottets mening, för tidigt att nu från riksda-

gens sida vidtaga några som helst ytterligare åtgärder med avseende å dessa undersökningar. Denna utskottets uppfattning synes också mycket väl överensstämma med den passus i kungl. lantbruksstyrelsens här ovan återgivna yttrande, vari framhållles, att beträffande betydelsen av de resultat, som kunna vinnas genom ifrågavarande utredning, är det givetvis svårt att göra något uttalande, förrän sammanställningarna av hittills bearbetade uppgifter föreligga i färdigt skick.

I det läge, vari frågan således för närvarande befinner sig, synes det utskottet icke lämpligt eller möjligt att närmare ingå på själva sakfrågan, huruvida undersökningar av ifrågavarande art må kunna anses ur praktisk synpunkt så värdefulla, att de böra göras permanenta. Det material, som erfordras för bedömande av detta spörsmål, står icke till buds, förrän resultatet av de redan verkställda undersökningarna föreligger och kunnat överblickas. Utskottet anser sig därför böra begränsa sitt utlåtande till vad som redan anförts rörande lämpligaste sättet för denna frågas behandling och får alltså hemställa,

att förevarande motion, nr 164, icke må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.
